

יעקב (ה"א סי' נו, דצ"ז ע"ד ד"ה ולענין) בשם שו"ת שער אפרים (סי' פב) דמאי דקיי"ל דהאינדא אין אנו בקיאים בחסירות ויתירות ואם נמצא טעות בס"ת בחסירות ויתירות – אין מוציאים אחרת, מ"מ היכא שנמצא טעות בחסירות ויתירות שלמדו חז"ל מכוח החסר או היתיר, דין אליבא דהלכתא [ולא של אגדה] – בטעות כזו מוציאים אחרת, משום דודאי דקים להו לחז"ל שכתובה זו אין בה מחלוקת בקריאתה ובמסורה שלה. עכ"ד השו"תים הנ"ל. והקשה הסד"ט דהא מבואר כאן בתוספות דהמסורה שלנו שונה מהתלמוד בתיבה "והנושא", דבגמרא מבואר דלכו"ע "והנושא" כתיב חסר, ולפי דבריהם היה צריך להגיה כל ספרי תורות שלנו, וזה לא משמע בתוספות! וצ"ע. עכ"ד הסד"ט. ולכאורה ברשב"א (הובא בר"ן סנהדרין ד ע"א) מפורש שאין מוציאים ספר תורה אפילו בכהאי גוונא דמפורש בתלמוד וכו' (פתחי נדה בשם ידיו). אך י"ל דכאן איירי שהמסורת מוחזקת בדין בלא שום פקוק – אף שהיא נגד התלמוד – מחזיקים בה. משא"כ שם איירי בהיכא שמסורת שלנו מסכמת עם הש"ץ – אז אם יש טעות חייב לחזור לכו"ע (פתחי נדה). עוד י"ל שהסוגיא דלעיל חולקת על סוגיין, וא"כ אפשר דסבירא להו ד"הנושא" כתיב מלא כבספרי תורה דידן, וא"כ מידי מחלוקת לא יצא ואין מחזירים על זה ס"ת (חתם סופר, ע"ש).

דף לג

זתחתונו של בועל נדה מנלן' וכל הסוגיא – עי' קובץ 'בנתיבות ים' ח"ה עמ' פט.

'יום שפוסקת בו סופרתו למנין שבעה ...' – אע"פ שרמי בר חמא הקשה שוב על תירוצו של רבא, – דיחויא בעלמא הוא שדוחק להעמיד קושיתו, ולא עיקר הוא, והוא עצמו אינו סובר כן אלא שתמה ולא היה יודע טעמו של דבר, ובסוף המסכת אמרין בהדיא 'אטו ככותאי אמרה רב לשמעתי'. וכן הסכימו כל הפוסקים, דיום שפוסקת בו – אינה סופרת למנין שבעה (תוספות, רמב"ן, מאירי, רשב"א, רא"ש בתוספתו ובהלכותיו סי' א, ר"ן, בית יוסף ריש סי' קצו). [ועי' בראשונים כאן באריכות בביאור שיטת רבי יוסי, ואכמ"ל, וע"ע במהר"י שפירא (עמ' קעג) ובקובץ 'בנתיבות ים' (ח"ה עמ' פב) ובסדרת הבית (עמ' רכח)].

'פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה' – כגון ששמשה בזוב, ופסקה, והתחילה למנות, ופולטה (רש"י, וביאר הרמב"ן שאם שימשה כשהיא טהורה וראתה ג' פעמים – שוב אינה מטמאה בפולטה). ויש מפרשים דהסוגיא כרבנן שפולטת שכבת זרע מטמאה עד ו' עונות שלמות, וממילא משכחת לה בשימשה בהיתר גמור (תוספות, רמב"ן). ויש מפרשים דאיירי כשבא עליה בשביעי לספירתה, אחר שטבלה, ואח"כ פולטה (ראב"ד, תוס' הרא"ש, וברשב"א הובאו שלשת הדעות בסתם). וע"ע באחרונים (מהרש"א, סדרי טהרה, מהר"י שפירא, טל תורה, פתחי נדה, ובמהדיר על הרשב"א).

'פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה' – להלן דף מב ע"א שואלת הגמרא אותה בעיא, אלא שלכאורה שם דייקן יותר בצדדיה, שאמרו שכל הבעיא היא רק לרבי שמעון (דאמר 'דיה כבועלה' – שאינה טמאה עד שתצא טומאתה לחוץ) אבל לרבנן (דפולטת שכבת זרע מטמאה בפנים כבחויץ) ודאי שנחשבת רואה. ומדוע כאן לא כתבו צדדים אלו? י"א כיון שכאן אמר רבא 'לפום חורפא שבשתא' – כבר לא ראו צורך להאריך בצדדי הבעיא (רמב"ן, רשב"א). וי"א שכאן סברו שהבעיא גם לרבנן, כיון שאע"פ שמתמאה גם מבפנים – כיון שאין הלוהב בא ממעין שלה – שפיר יש לדון דמתמאה מצד נוגעת (רא"ש לפי ביאור המהדיר ברמב"ן שם).

'פולטת שכבת זרע' – ולא נפשטה הבעיא, וכתב הרא"ש (סי' א): הילכך יש להחמיר בפולטת, וסותרת יום אחד.

והנה, דעת הראב"ד שלא אמרו פולטת שכבת זרע אלא לטהרות בלבד, אבל לבעלה אינה סותרת, והביא ראיות. וכן נטה הרשב"א בתחילה, וכתב שכן נראית סברת רבותינו הגאונים שלא חששו להזכיר ענין זה, וגם הרי"ף לא כתבו בהלכות, אך מ"מ בסוף דבריו הסיק הרשב"א שבעל נפש יחוש לעצמו [וע"ע בשו"ת הריב"ש סי' מ, ובמיוחסות ריש סי' לד באריכות]. וכ"פ רבינו יונה והרמב"ם [אלא שכתב דהפליטה היא רק תוך ג' עונות ולא כשאר הראשונים שפסקו כרבנן דהפליטה היא ו' עונות, עי' להלן (ועי' שו"ת המיוחסות לריב"ש סי' לד)] והרא"ש וסמ"ג וסמ"ק והתרומה ועוד ראשונים, וכ"פ בשו"ע (סי' קצו סעי' יא), וכתב בבית יוסף שכן ראה למורו מה"ר יעקב בי רב זלה"ה דורש ברבים [ועי' טהרת הבית ח"ב עמ' שצג-תא].

תוד"ה רואה... 'מכאן אשה ששמשה וראתה מיד, אין לה להתחיל לספור נקיים עד אחר יום הרביעי דבעינן שש עונות שלימות' – כמה ראשונים כתבו דיש להוסיף עוד יום אחד, ולא תתחיל לספור עד יום השישי לשימושה, כגון ממוצאי שבת עד יום ששי, שאם תתיר לה שתתחיל ימי הספירה מיום חמישי שכבר כלו ו' עונות שלימות – איכא למיחש דזימנין תשמש מוצאי שבת בין השמשות ותסבור שעדיין יום הוא, ומתחלת לספור ימי ההמתנה מיום ראשון, ובאמת היה כבר לילה ויכולה להתחיל למנות ימי ההמתנה רק מיום שני (שערי דורא סי' ב, תרומת הדשן סי' רמה, שו"ת מהרי"ל החדשות סי' צג אות ב, מהרי"ק שורש לה [וע"ע תשובות חדשות שבסוף מהרי"ק מהד' אורייתא], אגור סי' אלף שעב). ויש שהוסיפו עוד יום וממתנות ששה ימים, ויש אפילו שבעה ימים, ויש להם טעמים רחוקים (תרוה"ד ומהרי"ל שם. ועי' שו"ת זבחי צדק ח"ב יו"ד סי' טו, ובן איש חי ש"ב פר' צו סעי' ז שהחמירו ג"כ כן, ובשו"ת רב פעלים ח"ד יו"ד סי' כ ביאר הטעם הרוב הנשים בזמנו אינן מתנקות לפני כן, אמנם ברואה כתם וברם בתולים לא מצא טעם לחומרא, ומ"מ כיון שנהגו כך אין לשנות). אבל הרמב"ם (פי"א מהל' איסורי ביאה הי"ד) הרחיק מאד דעות אלו, וכתב 'אין זה מנהג, אלא טעות היא ממי שהורה להן כך, ואין ראוי לפנות לדבר זה כלל'. [ועי' דרשות ר"י אבן שועיב (ויקרא עמ' רנה)]. וכן הבית יוסף (סי' קצו) כתב: 'וכל דברים אלו חומרות יתירות הן, ואין להם סמך בגמרא לגבי הדין, ולפיכך לא נהגו העולם בכל מקומותינו אלא להמתין ארבעה ימים ולהתחיל לספור מיום חמישי ואילך'. וכ"פ בשו"ע (שם סעי' יא), אך הרמ"א הביא את דעת המחמירים וכתב: 'וכן נוהגין בכל מדינות אלו, ואין לשנות'. אך על המנהג להמתין שבעה ימים כתב: 'ואין טעם בדבר, והמחמיר יחמיר לעצמו, והמיקל נשכר להקדים עצמו למצוה'. גדולי אשכנז נמשכו בפשיטות אחרי הרמ"א, ודעת גדולי ספרד עי' להלן.

[בהגהות אמרי ברוך (הנדפס בסוף שו"ע יו"ד ח"ג) נסתפק, אחר תקנת הפוסקים הנ"ל דכל אשה תמתין חמישה ימים קודם שתחל לספור, גזירה משום אשה שתשמש בין השמשות וכו', וכלדעיל – מה הדין אם אשה ראתה בבין השמשות, ממתי תתחיל למנות החמישה ימים, דלכאורה י"ל כיון דבתוך תקנת המתנת חמישה ימים כבר חששו לאשה זו – אינה צריכה להוסיף יותר. אך אפשר לומר גם שהתקנה היתה כללית להוסיף יום אחד מעל למה שמחויבת, וכעת שראתה בין השמשות וצריכה לחוש שכבר לילה וסופרת חמישה ימים ממחר – צריכה להוסיף עוד יום ולהמתין שישה ימים! ובשיעורי שבט הלוי (סי' קצו עהשו"ע סעי' יא ועל הט"ז ס"ק א והש"ך ס"ק יט) פשט לחומרא, אבל בבדי השלחן (שם ס"ק קסט) ובספר דרכי חכמה (על החכמת אדם כלל קיז ס"ק א) וטהרת הבית (ח"ב עמ' תז) הקילו. עוד הוסיפו הראשונים הנ"ל להחמיר לא שימשה אטו שימשה, שאע"פ שהחשש של פולטת שכבת זרע שייך כמובן רק אם שימשה, אבל כתבו להוסיף הימים הללו גם אם לא שימשה – גזירה אטו

שימשה (תרוה"ד ומהר"ק שם, שו"ת המיוחסות לריב"ש סי' לד' וכן נהגו כל הנשים בינינו). וגם דעה זו דחה הבית יוסף שם באותו לשון, והרמ"א נקט להחמיר וכתב: 'וכן נוהגין במדינות אלו ואין לשנות'. וכן נקטו גדולי אשכנז, ולדעת גדולי ספרד עי' להלן. ונחלקו האחרונים אם יש להחמיר גם כשאין בעלה בעיר (עי' ב"ח, ט"ז, שו"ך, חכמת אדם כלל קיז ס"א, ושיעורי שבט הלוי). אמנם בראתה מיד לאחר שבאה מבית הטבילה קודם שנזדקקה לבעלה, הקילו רוב האחרונים דיכולה להתחיל לספור שבעה נקיים מיד וא"צ להמתין כלל (מעיל צדקה, שו"ת פני יהושע, סדרי טהרה, חכמת אדם כלל קיז ס"ג, חו"א במכתב בריש ספר טהרת בת ישראל – ודלא כהנודע ביהודה. ועי' דרכי חכמה על החכמת אדם שם, וטהרת הבית ח"ב עמ' תי"ח-תכ"א). וכתבו הרא"ש (סי' א) והרשב"א (תוה"ב כד ע"ב) ועוד ראשונים [עי' תוס' להלן (מא ע"ב ד"ה פולטת)], דאם תרצה להתחיל בספירתה מיום מחרת ראייתה – תקנה יפה במוך או בבגד דק להפליט כל הזרע, או תרחץ במים חמים ויפליטו המים חמין כל הזרע. [ולגבי דעת הרמב"ן שאף בהליכה ברגליה מפליטה כל הזרע, – עי' להלן דף מא ע"ב בס"ד]. אמנם הסמ"ק (סי' רצג) כתב דליתא, דאין אנו בקיאים בזה. וכתב עליו הבית יוסף (סוסי" קצו): 'ומ"מ כיון ששום אחד מהפוסקים לא החמיר כן – שפיר דמי להתיר ע"י קינוח או רחיצת חמין'. וכ"פ בשו"ע (שם סעי' יג). אך הרמ"א שם החמיר כהסמ"ק, וכתב: דהרי כבר נתבאר שאנו נוהגין להמתין אפילו לא שימשה כלל כדי שלא לחלק בין ספירה לספירה, כל שכן ככהאי גונא. וכל הפורץ גדר בדברים אלו במקום שנהגו להחמיר – ישכנו נחש'. עכ"ל. וכ"פ מהרש"ל וב"ח ושאר אחרוני אשכנז. [ועי' סדרי טהרה (שם ס"ק מז)]. ועוד נחלקו האחרונים אם יש לאסור בזה משום השחתת ש"י, ועי' בשיעורי שבט הלוי שם ובמה שכתבנו לעיל ה' ע"א בשם שו"ת אגרות משה גבי בדיקה אחר תשמיש]. ובפוסקי ספרד נפלה מחלוקת, רובם פסקו להחמיר בכל הדברים דלעיל כהרמ"א [ומהם השלחן גבוה (סי' קצו ס"ק כז) והזבחי צדק (ח"ב יו"ד סי' טו, ובחדשות סי' צח) והבן איש חי (ש"ב פר' צו סעי' ז-ט, ובשו"ת רב פעלים ח"ד יו"ד סי' יח-כ)], אבל יש גם שפסקו כמרן השו"ע [שו"ת פני אהרן (אמיריליו, יו"ד סי' ד), ילקוט מעם לועז בראשית עמ' קב-קד, מהר"א הכהן בטהרת המים (מע' נ סי' יט) ובשו"ת מעט מים (סי' עט) ושכן משמעות בית דוד (יו"ד סי' צו)], וכל אחד יעשה בזה שאלת חכם. ועי' בזה בשיעורי שבט הלוי (עהשו"ע שם) ובטהרת הבית (ח"ב עמ' תא-תמב) ובשאר ספרי זמנינו.

(ע"ב) 'אחר אחר לכולם, שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם' – נחלקו האחרונים ברואה דם שלא בהרגשה, האם סותרת שבעה נקיים מן התורה, או כיון דמן התורה אינה טמאה נדה אלא ברואה בהרגשה – א"כ ה"ה דאינה סותרת מן התורה אא"כ תראה בהרגשה (החיות דעת וסדרי טהרה ועוד כתבו דהויא מה"ת, והאבני מילואים וחת"ס ובית אפרים וחלקת יואב ומהרש"ם וחו"א ועוד העלו דאינו אלא מדרבנן, עי' שיעורי שבט הלוי עהשו"ע סי' קצו סעי' י. ועי' טהרת הבית ח"ב עמ' שעב-שעג שאסף המדברים בזה. ועי' מגילת ספר סי' לג אות יא).

'שלא תהא טומאת זיבה מפסקת ביניהם' – הקשו הראשונים, והרי רבא אמר להלן לז' ע"א דטומאת לידה ג"כ מפסיקה ביניהם! ותירצו, דנקטו כאן מה שמודים כו"ע, אפילו אביי בר פלוגתיה. א"נ, לאו דוקא נקט 'זיבה' אלא אידי דנקט לשון זו לגבי זב – נקט זאת ג"כ לגבי זבה (תוספות, רמב"ן, רשב"א, ריטב"א).

'שמע מינה ירא שמים הוא, אזל לגביה' – ובתחילה אמר 'אי איכא צורבא מרבנן הכא איזיל אקבל אפיה', משמע שלא הקפיד על יראת שמים אלא רק על תורה בלבד. כי בתחילה סבר ללכת לקבל פניו בבית המדרש, ובזה אין ביוזי לכבוד רב פפא שהולך אליו, לכן סגי בזה שהוא צורבא

מרבנן, אבל אחר ששמע שהוא ירא שמים – החליט שאפשר גם ללכת לביתו, אפי' שיש בזה קצת פחיתות כבוד לרב פפא שמטריח ללכת לביתו, – כיון שירא שמים הוא (בן יהודע, וע"ש ביאר אחר. ובערוך לנר הקשה ג"כ בדיוק כך, וע"ש מה שביאר).

'היא רעוא דלתאכיל האי תורא לשלמא...שבקיה ואתא לקמיה...' – עי' ערוך לנר שביאר כל משא ומתן שהיה ביניהם.

'צדוקין' – צדוקים הם ישראלים גמורים, אלא שפירשו למינות בקצת דברים, ואין בנותיהם מוחלטות לגמרי כבנות הכותיים, אלא הכל תלוי בהנהגתן (מאירי). הרמב"ם בפיהמ"ש פסק כתנא קמא, אמנם ביד החזקה השמיט כל משנה זו והגמרא שעליה, ותמיה טובא, דבשלמא גבי כותים ס"ל להרמב"ם (עי' לעיל ריש פרקין) דאיגלאי מילתא שעזבו את התורה לגמרי והרי הם גויים גמורים לכל דבריהם, אבל לגבי צדוקין לא מצינו שנתחדשה אצלם גזירה חדשה, ואמנם הש"ך הביא בכמה מקומות בשם השיטה מקובצת בתש' שעכשו הצדוקים קלקלו מעשיהם והם כגויים גמורים, אבל הרמב"ם הו"ל להביא דין התלמוד (מי נדה, אמנם ע"ש דרוצה ליישב). ויש לומר דלא היו צדוקין בזמן הרמב"ם, והרמב"ם אינו מביא אלא מה שנוהג בכל עת, ולעתידי לבוא ודאי שלא יהיו צדוקין, דקשר פושעים יכלה (ערוך לנר, וכנראה כוונת מי נדה על הקראים).

'בזמן שנהגו ללכת בדרכי אבותיהן...פרשו ללכת בדרכי ישראל...רבי יוסי אומר...עד שיפרשו ללכת בדרכי אבותיהן...איבעיא להו סתמא מאי' – תנא קמא סובר שנחשבות הולכות בדרך אבותיהן רק אם 'נהגו' כן – דהיינו תמיד, אבל בפעם אחת שראינו שהן הולכות בדרכי אבותיהן – אין ראייה להיותן צדוקיות, אבל ללכת בדרכי ישראל סגי ב'פרשו' דהיינו פעם אחת שראינו שהן הולכות בדרכי ישראל – סגי כדי להחשיבן להגונות. אמנם רבי יוסי סובר שלעולם הן כישראליות עד ש'פרשו' ללכת בדרכי אבותיהן, דהיינו דסגי בפעם אחת שתלכנה בדרך אביהן – כבר נחשבות כצדוקיות. וא"כ בזה רבי יוסי מחמיר יותר מתנא קמא, אלא שמיקל יותר לענין סתמא. וזה מה שמיד הקשתה הגמרא 'סתמא מאי', דהיינו האם מחלוקתם בסתמא ורבי יוסי להקל, או שבסתמא לכו"ע הויין כישראליות אלא דפליגי בפירשה פעם אחת לעשות כדרכי ישראל, ואו רבי יוסי לחומרא, והוכיחה הגמרא מלשון רבי יוסי 'לעולם' משמע דרבי יוסי בא להקל, שבסתמא הן כישראליות, ות"ק סובר דבסתמא הן ככותיות, אלא שאכן לרבי יוסי יש חומרא דבפעם אחת שנראה שפירשה לדרכי אבותיה – נחשיבה ככותיות, ולת"ק שאמנם סתמן ככותיות, אבל בפעם אחת שיפרשו ללכת בדרכי ישראל סגי להחשיבן כישראליות (מי נדה).

'דרכי אבותיהן ... דרכי ישראל' – יש להסתפק האם מה שהולכות בדרכי אבותיהן או דרכי ישראל היינו דוקא בעניני נדה, או בכל התורה כולה. וצ"ע (מי נדה).

'מעשה בצדוקי אחד...וקדם אצל אשתו...' – פרש"י: 'קדם כהן גדול אצל אשתו של צדוקי'. וקשה, איך היתה אשתו נאמנת, ועוד שהיה יכול לשאול הצדוקי בעצמו (רשב"א, ריטב"א, ר"ן, חסדי דוד). ויש לומר, דבדרבנן סמך על מסיח לפי תומו, ולכן שאל את אשתו של הצדוקי, כי הצדוקי עצמו כבר ראה שהוריקו פני הכהן הגדול, ויבין שיש לו נפק"מ בזה, וזה דייקה הגמרא 'קדם אצל אשתו' – היינו לפני שהוא יספר לה ג"כ שהוריקו פניו, ותבין (ריטב"א, ר"ן – וע"ש בריטב"א שאפשר דאף בלא מסל"ת נאמנת). אמנם י"א שהכהן גדול הלך לשאול את אשתו של עצמו, שהיא היתה בקיאה

ומכירה נשות הצדוקים (מהרש"א, ערוך לנר ב'לולא פירוש הראשונים). אמנם לפ"ז קשה לשון 'קדם אצל אשתו' דלא שייך לשון כזו באשתו שהוא רגיל אצלה, וגם שבתוספתא פ"ה הגירסא 'אע"פ שנשי צדוקין אנו' – ומבואר להדיא כרש"י ושאר הראשונים (ערוך לנר, משחת אהרן). וע"ע בערוך לנר בביאור עיתוי זה של דיבור הכהן הגדול עם צדוקי (וקישר למעשה ביומא מז, ע"ש).

דף לד

'טומאת עם הארץ ברגל כטהרה שוינהו רבנן' – הקשו הראשונים, למה לא תירצו כן לגבי כותים לעיל? ותירצו, כיון דגבי כותים נקטו הדין בסתמא, משמע בכל זמן, משא"כ הכא שסיפרו מעשה – אפשר לומר שהיה המעשה ברגל, ואולי אף קים להו שהיה ברגל, מדלא אמרו לשון 'דילמא' (רישב"א, פתחי נדה). עוד י"ל דבכותיים החמירו יותר לפי שאינם בכלל ישראל כלל, שקלקלו מעשיהם הרבה במה שלא החזיקו אפילו בשל תורה ממש (רמב"ן, רשב"א, רישב"א. ואמנם לשון הרמב"ן והרשב"א שהצדוקים בכלל ישראל משא"כ הכותים, ועל כן הקשו עליהם הערוך לנר ופתחי נדה ממ"ד 'כותים גרי אמת', אבל הרישב"א כתב שקלקלו מעשיהם וכו' כנ"ל, ויש לפרש כן גם באינך. ועי' בשו"ת המבי"ט ח"א סי' לו מש"כ לחלק בין כותים לצדוקים). ועוד י"ל דבנות כותים בדרך כלל הולכות אחרי אביהן, משא"כ בצדוקים – שאין הדבר ברור (תוס' ר"ד כאן).

'הכתוב עשאו כולן חברים' – בירושלמי (פ"ז דב"ק) למדו זאת מהפסוק "כעיר שחבורה לה יחדו", עיר שמתברת את ישראל זה לזה. ובירושלמי (פ"ג דתגיגה) למדו מהפסוק הנ"ל שהכל נעשים חברים בשעת הרגל. ועמד ביפה מראה על השינוי הנ"ל. ונ"ל דשניהם ענין אחד הם, דכבר כתב הרמב"ם במורה הנבוכים (פמ"ג ח"ג) 'אבל ימים טובים המה כולם לשמחה ולקייבוץ שיש בהם הנאה שבני אדם צריכים עליהם, ויש מהם תועלת בענין האהבה שצריכה שתהיה בין בני אדם בקיבוצם ... אבל תועלת ימים טובים ידוע למה שיגיע לאדם תועלת מן הקייבוץ ההוא והתחדש התורה בהפעולות ההוא, והתאהב בני אדם וחברתם קצתם לקצתם', ע"ש. וכבר אמרו חז"ל 'גדולה לגימיה שמקרב את הרחוקים ומשרה שכינתו על גביאי הבעל', וודאי להיפוך – גדול הפירוד במה שאדם מונע עצמו מלאכול אצל ישראל חבירו, ובפרט רעה שאינו נאמן אצלו על המעשרות ועל הטהרות ולא לחנם אמר רבי עקיבא כשהיה עם הארץ 'מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור'. והיה עיקר הסיבה לעליית רגל משום לחבר את לבות ישראל זה לזה, אבל עדיין לא תושג המטרה אם לא יהיו נאמנים זה לזה לטהרות, וראו חז"ל עצות מרחוק להשבית המונע שלא יבוא השטן לרקד ביניהם בימים הקדושים הללו לגרום שנאה ופירוד הלבבות ועשו כל ישראל חברים בשעת הרגל, ואף עמי הארץ נאמנים אז על יינם ועל שמנם, ומפני זה הרשות לחבר ועם הארץ לאכול יחד לחם ולהיות יחד בסעודת מרעים, ועל זה תגדל האהבה ויתחברו הלבבות זה לזה (מהר"ץ חיות, והעתקנו לשונו מחמת חשיבותו, ודו"ק. וע"ע בפ"י כתר כהונה על הספרי [כמדבר פיסקא מב ס"ק קמא]).

'דם עובדת כוכבים ... ב"ש מטהרים וב"ה אומרים כרוקה וכמימי רגליה' – במסכת עדיות (ריש פ"ה) מנה רבי יהודה מחלוקת זו לקולי ב"ש וחומרי ב"ה, ומשמע שחכמים חולקים עליו, ויש לעיין במה, האם שמהפכים הדעות או שאומרים שלא נחלקו כלל בדבר זה, ותימה על הרמב"ם (פ"ב מהל' מטמאי משכב ומושב ה"י, ופ"ה ה"ה שם) שפסק בפשיטות כבית הלל דכאן, וכן בפיהמ"ש ידידה וגם